

Tiếp cận Phật giáo trong xây dựng nền tảng đạo đức học đường

Ngô Thị Phương Lan, Trần Anh Tiến*

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

TÓM TẮT

Ngày nay, việc xây dựng đạo đức học đường cho sinh viên ở các trường đại học là một nhiệm vụ quan trọng. Đối với các chương trình giáo dục học đường bên cạnh việc đào tạo chuyên môn để sinh viên tìm việc làm phù hợp sau khi tốt nghiệp thì việc giáo dục trí đức để họ sống tốt, sống thiện được xem là một trong những khâu công tác quan trọng của các trường đại học. Trong tiến trình lịch sử của dân tộc, Đạo Phật là tôn giáo gắn liền văn hóa và tâm thức, đóng góp vào sự hình thành hệ giá trị đạo đức của người Việt. Phật giáo đề cao lòng từ bi giúp con người nuôi dưỡng thiện tâm, duy trì lương tri cao đẹp trong đời sống thế tục,... đã cung cấp những phương tiện hữu hiệu trong việc giáo dục đạo đức học đường. Vì vậy hướng tiếp cận Phật giáo trong giáo dục học đường cho thấy nhiều ưu điểm, phù hợp với tâm lý của sinh viên và nguyện vọng của các bậc phụ huynh trước tình hình xã hội hiện nay.

Bài viết này thể hiện quan điểm nghiên cứu của chúng tôi về hướng tiếp cận Phật giáo trong hệ thống giáo dục đại học. Tất cả nhằm trả lời cho câu hỏi nghiên cứu là việc xây dựng nền tảng đạo đức học đường có cần đến vai trò của Phật giáo hay không.

Từ khoá: Phật giáo, đạo đức học đường, tiếp cận Phật giáo trong giáo dục đại học

DẪN NHẬP

Xây dựng nền tảng đạo đức học đường là một chiến lược quan trọng trong công tác đào tạo bậc đại học ở các trường đại học. Khi rời xa gia đình để chuyển đến một môi trường học tập mới, cuộc sống có vẻ tự do hơn đồng thời điều kiện sống tại các đô thị lớn đã giúp cho sinh viên mở rộng nhiều mối quan hệ hơn thời học trung học. Tuy nhiên, hoàn cảnh sống mới với các mối quan hệ xã hội luôn tồn tại hai mặt tích cực và tiêu cực sẽ có tác động đến nhận thức của sinh viên theo nhiều chiều hướng khác nhau. Vì vậy, việc định hướng cho sinh viên sống lối sống, nhận thức và hành động tốt ở bậc đại học là vô cùng cần thiết. Ở những ngành học thuộc lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn, sinh viên được đào tạo các môn học có liên quan đến Phật giáo (Cơ sở văn hóa Việt Nam, Đại cương triết học Phương Đông, Lịch sử văn minh thế giới, Văn hóa Phật giáo,...) cũng như hoạt động khoa học gắn với chủ đề Phật giáo. Điều này góp phần nâng cao sự hiểu biết của sinh viên về những nội dung cơ bản của triết lý Phật giáo, đồng thời cũng mở ra hướng tiếp cận thiết thực để sinh viên vun đắp lòng từ bi của mình. Gắn kết với các môn học của nhà trường là hoạt động khoa học mang tính vận dụng kiến thức với thực tiễn cuộc sống như tổ chức thực địa tại các ngôi chùa Việt, Hoa và Khmer, tổ chức các sự kiện khoa học về Phật giáo như nói chuyện chuyên đề, tọa đàm, hội thảo trong nước và quốc tế. Tham luận này, chúng

tôi lấy sinh viên Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG-HCM làm đối tượng nghiên cứu. Các phương pháp nghiên cứu được vận dụng để hoàn thiện bài viết như phân tích tư liệu, khảo sát thực tế để làm sáng tỏ nội dung nghiên cứu.

THỰC TRẠNG LỐI SỐNG SINH VIÊN TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

Thực trạng

Trong những năm gần đây, xu hướng toàn cầu hoá kinh tế đã tác động mạnh mẽ đến mỗi quốc gia, xã hội đang thay đổi từng ngày với tốc độ chóng mặt. Cơ cấu xã hội cũng đang trong quá trình biến đổi. Phân hóa giàu nghèo, phân tầng xã hội diễn ra phức tạp. Trong xã hội, xuất hiện những hiện tượng, lối sống không phù hợp với các chuẩn mực xã hội, với những giá trị đạo đức truyền thống tốt đẹp của dân tộc. Tình hình tội phạm, an ninh quốc gia, tội phạm ma túy, tội phạm có tổ chức ngày càng tăng và diễn biến phức tạp. Nạn tham nhũng, buôn lậu, bạo hành, tệ nạn xã hội ngày càng phổ biến và phát triển. Một bộ phận trong lớp trẻ hiện nay đã có xu hướng thay đổi giá trị sống, có tâm lý sống thực dụng, thờ ơ, buông thả, sùng bái đồng tiền, quay lưng lại với những giá trị văn hoá đạo đức truyền thống dân tộc.

Trong lĩnh vực giáo dục, nhất là giáo dục đạo đức cho sinh viên vẫn còn nhiều bất cập. Bạo lực học đường cũng xuất hiện và phát triển, những chuyện rất bình

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG-HCM

Liên hệ

Trần Anh Tiến, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG-HCM

Email: trantien@hcmussh.edu.vn

Lịch sử

- Ngày nhận: 12/06/2019
- Ngày chấp nhận: 03/07/2019
- Ngày đăng: 30/7/2019

DOI : 10.32508/stdjssh.v3i2.513

Bản quyền

© ĐHQG Tp.HCM. Đây là bài báo công bố mở được phát hành theo các điều khoản của the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Trích dẫn bài báo này: Phương Lan N T, Tiến T A. Tiếp cận Phật giáo trong xây dựng nền tảng đạo đức học đường. *Sci. Tech. Dev. J. - Soc. Sci. Hum.*; 3(2):72-78.

thường cũng giải quyết bằng bạo lực như: vụ việc nam sinh bị đâm chết vì đẹp trai, nữ sinh đánh nhau vì giành người yêu, trò đâm thầy vì thầy cho điểm đồ án tốt nghiệp không cao v.v... Tình hình trên gây ảnh hưởng trực tiếp đến những giá trị văn hoá, đặc biệt là đã và đang tác động, đến sinh viên – lực lượng trẻ, người chủ tương lai của đất nước về ý thức chính trị, tâm trạng, đạo đức, lối sống v.v...

Trong bối cảnh xã hội mở như vậy, đa số lực lượng thanh niên vẫn vững vàng, khẳng định vai trò rường cột của nước nhà, chủ nhân tương lai của đất nước. Lực lượng này đã phát huy được nội lực của mình, họ là những con người năng động, sáng tạo, tự chủ, dễ hòa nhập và thích ứng với sự đổi mới, tiến bộ; là những người tiên phong trong mọi công cuộc cải cách, đổi mới về kinh tế, giáo dục. Với thế mạnh là được đào tạo vừa toàn diện vừa chuyên sâu, lực lượng trẻ này đã không chờ đợi, thụ động, phụ thuộc vào thầy cô, họ tự vận động tìm kiếm phương pháp học hiệu quả, sáng tạo, kết hợp giữa lý thuyết và thực hành, tận dụng mọi cơ hội để có thể ứng dụng lý thuyết vào thực tế, biến các ý tưởng sáng tạo của mình thành hiện thực. Bên cạnh đó, kế thừa những truyền thống văn hóa, giá trị đạo đức tốt đẹp của dân tộc, sinh viên Việt Nam có tinh thần hiếu học, cầu tiến, có lối sống lành mạnh, trung thực, đoàn kết, tinh thần tương thân tương ái cao, sẵn sàng tham gia những hoạt động công ích vì lợi ích của cộng đồng...

Tuy nhiên, mặt trái của kinh tế thị trường, công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, mở cửa hội nhập kinh tế cũng đã tác động mạnh mẽ đến một bộ phận sinh viên, hình thành lối sống sùng bái vật chất, vị kỷ, thực dụng, thích dùng bạo lực ... Tâm lý sùng ngoại, lối sống tự do cũng đang xâm nhập vào một bộ phận tầng lớp trí thức trẻ và sinh viên đã tạo nên những quan niệm “lệch chuẩn”.

Một bộ phận không nhỏ sinh viên sống thiếu lý tưởng, giảm sút niềm tin, thiếu ý thức trách nhiệm, thiếu tôn trọng pháp luật; theo lối sống thực dụng, đua đòi, lãng phí, lấy đồng tiền làm thước đo giá trị trong cuộc sống, có biểu hiện tiêu cực trong đạo đức, lối sống. Tình trạng sinh viên vướng vào tội phạm, tệ nạn xã hội, quan hệ tình dục bừa bãi đang có chiều hướng gia tăng.

Kết quả điều tra xã hội học về lối sống sinh viên năm 2013 tại các Trường đại học thành viên thuộc Đại học Quốc gia TP.HCM (Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Trường Đại học Bách khoa, Trường Đại học Khoa học Tự nhiên), của Nguyễn Ánh Hồng cho thấy ba kiểu sống cơ bản của sinh viên hiện nay¹:

(1) 60% sinh viên sống khép kín, ít tham gia các hoạt động xã hội, sinh hoạt tập thể. Họ cũng chú ý đến học tập nhưng giao tiếp trong phạm vi hẹp. Cách sống của

nhóm sinh viên này thiếu năng động, thiếu tích cực, ít hòa nhập vào đời sống xã hội. Thái độ bàng quan, thờ ơ với những vấn đề xảy ra xung quanh mình.

(2) 10% sinh viên hướng vào vui chơi, hưởng thụ, ít chú ý đến việc học tập, mở mang kiến thức, hoàn thiện nhân cách. Lối sống tiêu dùng “sành điệu”, sùng ngoại, sùng bái vật chất.

(3) 30% sinh viên say mê học tập, nhóm sinh viên này có thái độ sống tích cực, năng động, sống có mục đích, có chí hướng.

Qua số liệu thống kê nêu trên, tuy chỉ thống kê trên một bình diện nhỏ, nhưng kết quả cũng phản ánh phần nào thực trạng văn hóa, lối sống của sinh viên trong bối cảnh hiện nay.

Thực hiện kết quả khảo sát 200 sinh viên các trường đại học trên địa bàn TP.HCM: Kinh tế, Sư phạm, Bách khoa, Khoa học Tự nhiên v.v... Theo kết quả khảo sát của Đào Thị Vân Anh - Trung tâm nghiên cứu Giáo dục phát triển, Viện Nghiên cứu giáo dục (Trường ĐH Sư phạm TP.HCM) về biểu hiện đạo đức, đánh giá mức độ hành vi đạo đức của sinh viên: 41% ý kiến cho rằng đạo đức sinh viên hiện nay đang ở mức lo ngại; 11,5% ý kiến ở mức “báo động về sự xuống cấp đạo đức”; 33% ý kiến ở mức độ trung bình và 5,5% ý kiến cho rằng “nhìn chung là tốt”².

Ở độ tuổi này, sinh viên đang trong quá trình chuyển đổi tâm lý, vị thế, xây dựng giá trị cá nhân và tìm kiếm mô thức sống giữa những mối quan hệ truyền thống và hiện đại khác nhau, trong đó một bên là những khuôn mẫu, quy định của gia đình, của nhà trường và một bên là sự tác động như vũ bão của bối cảnh toàn cầu hóa, muốn thỏa mãn ước vọng tự do cá nhân. Hiện nay, trước sự tác động mạnh mẽ của cơn lốc kinh tế thị trường và cách mạng khoa học công nghệ, sinh viên cần có sự định hướng, hỗ trợ từ phía nhà trường và gia đình, củng cố các mối quan hệ tương tác trên tất cả các bình diện của cuộc sống để có thể tìm tòi và lựa chọn mô thức phù hợp nhất với giá trị của mình.

Nguyên nhân

Phân tích nguyên nhân dẫn đến việc suy giảm những giá trị văn hoá đạo đức, lối sống của sinh viên trong xã hội có thể thấy:

(1) Nguyên nhân đầu tiên chính là do bản thân cá nhân thiếu bản lĩnh, thiếu tự tin xuất phát từ sự lười lao động, lười suy nghĩ, thiếu kiểm chế, thích đua đòi, ăn diện, trình độ học vấn thấp, ... hoặc do cách giáo dục của gia đình, cha mẹ không quan tâm đến con cái, các gia đình cha mẹ ly hôn...

(2) Trong giai đoạn chuyển tiếp của quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, xã hội ngày càng

phát triển để hòa nhập với xu thế mới, những giá trị, chuẩn mực cũng có sự biến đổi, các nhà quản lý, thế hệ lớn ít chú ý đến xu thế phát triển tất yếu của tính hiện đại, vẫn còn cái nhìn khách quan và không công bằng đối với thế hệ trẻ, theo quan niệm áp đặt, đánh giá một chiều.

(3) Trong một thời gian dài chúng ta chỉ chú ý xây dựng đất nước hiện đại, chú ý tăng trưởng kinh tế, không chú trọng nhiều đến việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, đặc biệt là giáo dục đạo đức truyền thống. Sinh viên thiếu hẳn một phong nền văn hóa, thiếu kiến thức nền tảng xã hội; điều này một phần là do cách giáo dục trong nhà trường cho học sinh, sinh viên phần nhiều vẫn theo kiểu giáo dục từ chương, nhồi nhét kiến thức đã tạo nên sự mất cân bằng về tư tưởng ngay trong tâm hồn thế hệ trẻ.

(4) Xu hướng toàn cầu hoá kinh tế đã tác động mạnh mẽ đến mỗi quốc gia, dẫn đến một số tổ chức, cá nhân đặt mục tiêu lợi nhuận lên hàng đầu, làm giàu bất chính bằng mọi giá. Chính điều đó cũng góp phần làm băng hoại đạo đức xã hội, làm mối quan hệ giữa người và người ngày càng xa lạ, vô cảm, thờ ơ.

(5) Trong lĩnh vực giáo dục, do thu nhập của giáo viên thấp, đời sống kinh tế khó khăn đã có những vấn đề tiêu cực xuất hiện như: mua bằng, bán điểm, đổi tình lấy điểm... chính những biểu hiện này đã góp phần làm môi trường giáo dục sư phạm xuống cấp, đạo lý thầy trò suy giảm.

Trước tình hình những giá trị đạo đức, lối sống của sinh viên đang có chiều hướng xuống dốc, suy giảm, chúng ta cần có sự quan tâm đặc biệt, sự nhìn nhận nghiêm túc trong việc xây dựng lối sống đẹp, lành mạnh cho sinh viên, định hướng cho việc hình thành phát triển nhân cách con người mới, đáp ứng điều kiện mới.

TIẾP CẬN PHẬT GIÁO QUA CÁC MÔN HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

Ở Việt Nam, trong giai đoạn mới của sự nghiệp phát triển giáo dục, trước bối cảnh hội nhập toàn cầu, nâng cao chất lượng đào tạo các ngành khoa học xã hội nhân văn là một yêu cầu cấp thiết góp phần đổi mới căn bản giáo dục đào tạo. Trong mục tiêu Nghị quyết Hội nghị TW 8 (Khóa XI) đã nêu rõ về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, trong đó chú trọng mục tiêu về giáo dục con người Việt Nam phát triển toàn diện và phát huy tốt nhất khả năng tiềm năng sáng tạo của mỗi cá nhân. “*Chú trọng xây dựng nhân cách con người Việt Nam về lý tưởng, trí tuệ, đạo đức, lối sống, thể chất, lòng tự tôn dân tộc, trách nhiệm xã*

hội, ý thức chấp hành pháp luật, nhất là trong thế hệ trẻ”^a.

Quán triệt tinh thần nghị quyết của Đảng, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn là trường đại học nghiên cứu trong hệ thống ĐHQG-HCM, là trung tâm đào tạo, nghiên cứu khoa học xã hội nhân văn lớn ở khu vực phía Nam đã xác định rõ trong triết lý giáo dục của nhà trường, giá trị đầu tiên hướng đến đó là giáo dục con người toàn diện.

“*Nhà trường xác định việc đào tạo là để giới thiệu cho đất nước những sản phẩm giáo dục chất lượng cao và toàn diện, không thiên lệch về một tiêu chí nào, phải đào tạo được những cử nhân, thạc sĩ, tiến sĩ có đầy đủ các yếu tố Đức – Trí – Thể - Mỹ. Bốn yếu tố này được xác định trong mối quan hệ nội tại, biện chứng hết sức sâu sắc. Nếu chỉ thiên lệch một yếu tố sẽ dẫn đến sự lệch lạc nguy hiểm trong giáo dục và tất nhiên sẽ là sự thất bại trong đào tạo những tri thức về khoa học xã hội và nhân văn. Đạo đức là gốc, trí thức, sức khoẻ là phương tiện và “cái đẹp - sự tiếp nhận cái đẹp” sẽ là “sợi chỉ đỏ” xuyên suốt.*”^b.

Trong tất cả các hoạt động giáo dục chính khóa, giáo dục ngoại khóa, các chương trình, nội dung và phương pháp giáo dục của Nhà trường hướng đến giáo dục con người toàn diện đều quán triệt sâu sắc cả bốn yếu tố Đức – Trí – Thể - Mỹ.

Giá trị cốt lõi trong truyền thống sư phạm của người Việt Nam là việc giáo dục con người luôn được đánh giá theo hai tiêu chuẩn cơ bản là trí và đức. Như vậy, để một sinh viên khi rời ghế nhà trường đạt được nhân cách của một người toàn vẹn cả trí và đức, thì công tác giáo dục đạo đức học đường luôn phải đặt lên hàng đầu. Đối với xã hội ngày nay, quan điểm về trí và đức được hiểu là một người có năng lực chuyên môn và đạo đức nghề nghiệp. Để đạt được điều này, chương trình giáo dục về đạo đức học đường cần xây dựng hết sức khoa học và linh hoạt nhằm thích ứng cao với điều kiện xã hội. Đặc biệt, trong hoàn cảnh xã hội mà con người đang chạy theo những giá trị thực dụng nhất của nền kinh tế thị trường thì việc xây dựng nền tảng giá trị đạo đức trong chương trình đào tạo sinh viên là một công việc hết sức vấn đề khó khăn. Các chương trình đạo đức học đường phải luôn được cải tiến nhằm đáp ứng yêu cầu nhận thức cuộc sống của giới trẻ. Thực tế với diễn biến xã hội luôn thay đổi như hiện nay, chương trình thúc đẩy và nâng cao giá trị đạo đức học đường phải mang tính ứng dụng và thiết thực với cuộc sống.

Với đặc thù của lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn, Phật giáo được giảng dạy phổ biến trong rất nhiều

^aĐảng cộng sản Việt Nam (2011), tr. 126, 128

^bTriết lý giáo dục của Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG-HCM

chuyên ngành đào tạo của nhà trường. Việc thiết kế các chương trình học như vậy, cho thấy Phật giáo là một tôn giáo đóng vai trò quan trọng nền tảng văn hóa xã hội và đạo đức học đường của Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn. Sinh viên được học và tìm hiểu về Phật giáo cũng như triết lý, nhân sinh quan của Phật qua các môn học: triết học Phật giáo, văn hóa Phật giáo, mỹ thuật Phật giáo, cơ sở văn hóa Việt Nam, văn hóa các tộc người (Việt, Hoa, Khmer), các vùng văn hóa ở Việt Nam, văn hóa Ấn Độ, văn hóa Đông Nam Á, văn hóa Trung Hoa, văn hóa Đông Bắc Á... Nguyên nhân Phật giáo chiếm một dung lượng và thời lượng lớn trong thiết kế các môn học không xuất phát từ quan điểm dành ưu tiên cho Phật giáo mà là vì xét dưới góc độ khoa học, Phật giáo có tầm ảnh hưởng lớn đến văn hóa, văn minh của nhiều quốc gia, tộc người ở Châu Á, trong đó có Việt Nam. Các môn học về Phật giáo hoặc liên quan đến Phật giáo đã và đang mang đến cho sinh viên trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn những hiểu biết nhất định về văn hóa, lịch sử và giá trị đạo đức của nhân loại. Minh triết của Phật giáo về lòng từ bi, tình thương yêu và sự chân thật trong quan hệ đối nhân xử thế là những nét văn hóa gắn gũi với tâm lý của người Việt Nam. Vì vậy, Phật giáo luôn tìm được con đường hài hòa với xã hội Việt Nam cũng như thích ứng với hoàn cảnh sống của mỗi con người trong mọi thời đại. Con đường tiếp cận với Phật giáo qua các môn học ở Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn có thể gọi là con đường đến với tri thức. Ở đây tồn tại hai xu hướng phát triển liên quan mật thiết với nhau, có thể gọi là mối quan hệ hai chiều giữa Phật giáo và trường đại học. Trong phạm vi đào tạo đại học, sinh viên sẽ tiếp cận với Phật giáo qua các môn học mang đến cho họ sự hiểu biết về Phật giáo dưới góc độ khoa học; và ngược lại Phật giáo cũng tiếp cận được với sinh viên qua các môn học, nền tảng đạo đức của Phật giáo sẽ dẫn dắt sinh viên tìm đến minh triết của Phật giáo hoặc chịu ảnh hưởng bởi quan điểm của Phật giáo trong suy nghĩ và hành động của mình. Mặc dù các môn học ở bậc đại học chỉ nhằm mang đến sự hiểu biết cơ bản về Phật giáo cho sinh viên nhưng tính ứng dụng của mỗi môn học luôn được nhà trường yêu cầu giảng viên phải thực hiện làm sao đạt hiệu quả cao nhất. Do đó, ngoài những giờ giảng lý thuyết trên lớp, nhiều giảng viên đã tổ chức chuyến tham quan thực tế các ngôi tự viện, đặc biệt là những danh lam cổ tự để sinh viên tiếp cận một cách thực tiễn với Phật giáo. Từ đó, sinh viên có thể nhận thức nhiều hơn về vai trò của Phật giáo trong quá trình hình thành và phát triển đất nước trên nhiều phương diện khác. Ở một số môn học, giảng viên còn linh động trong sáng tạo ra những hình thức nghiên cứu và kiểm tra thái độ làm việc của

những sinh viên như yêu cầu họ phải đến một ngôi tự viện khảo sát giá trị nghệ thuật, lịch sử, tổ chức và hoạt động của ngôi tự viện đó, rồi hoàn thành một báo cáo nghiên cứu. Kết quả báo cáo phải có sự xác nhận của người phụ trách tự viện. Xét dưới góc độ khoa học và ích lợi của người học, các môn không đặt mục đích là biến sinh viên thành những tín đồ Phật giáo thuần thành nhưng nó mang đến một sự hiểu biết, một phương thức tiếp cận với Phật giáo bằng nhân quan khoa học và kết quả của mỗi môn học đã có phần nào ảnh hưởng đến lối sống cũng như nhân cách của sinh viên sau khi rời ghế nhà trường. Tầm ảnh hưởng từ các môn học cũng như các chuyến thực địa theo yêu cầu là tác nhân gắn kết nhiều sinh viên với Phật giáo. Nhiều sinh viên đã trở nên lạc quan trong cuộc sống khi vận dụng minh triết của Phật giáo giải thích cho các vấn đề xã hội đang xảy ra trong cuộc sống của mình. Họ có một lối tư duy giải thích các hiện tượng xã hội một cách linh hoạt hơn là cái nhìn tiêu cực của những người theo xu hướng tranh đấu. Một số sinh viên gắn kết với Phật giáo bằng hành động tham gia vào các hoạt động từ thiện, phát triển các chương trình an sinh xã hội cho những người dân đang gặp hoàn cảnh khó khăn của cuộc sống theo lời kêu gọi của các tổ chức thiện nguyện Phật giáo. Cụ thể, tại Khoa Công tác xã hội, liên tục trong nhiều năm qua, Khoa đã gửi sinh viên đến thực tập tại các cơ sở xã hội do Phật giáo đảm trách trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh như: Chùa Diệu Giác (quận 2), Chùa Diệu Pháp (quận Bình Thạnh), chùa Pháp Võ (Huyện Nhà Bè),... để tìm hiểu, đánh giá hoạt động bảo trợ xã hội cho người cao tuổi, trẻ mồ côi. Sau đợt thực tập, một số sinh viên đã gắn kết, thường xuyên đến đây và tổ chức các hoạt động giúp đỡ, giao lưu với những đối tượng xã hội cần được hỗ trợ này. Hay đối với môn học Công tác xã hội trong Nhân học của Khoa Nhân học, giảng viên bắt buộc sinh viên phải đi dã và làm bài nghiên cứu tại một số cơ sở xã hội nằm trong tự viện trên địa bàn thành phố và tỉnh Đồng Nai. Sau những đợt khảo sát này, sinh viên không những học hỏi được từ thực tiễn mà còn nhận thức rõ mối quan hệ giữa Phật giáo đối với an sinh xã hội hiện nay thông qua lòng từ bi của Tăng, Ni ở những tự viện này. Những hoạt động này đã góp phần giúp cho sinh viên thấu cảm về đời sống xã hội lẫn phát triển lòng yêu thương con người, hun đúc tinh thần phục vụ cộng đồng xã hội, định hình lối sống nhân văn tốt đẹp...

Tiếp cận Phật giáo qua các hoạt động khoa học ở đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn

Bên cạnh các môn học về Phật giáo giúp cho sinh viên đạt được những tri thức nhất định về mặt khoa

học, các chương trình về nguồn hay tham quan học tập kiến thức tại chỗ của các tổ chức đoàn hội, chi hội và câu lạc bộ sinh viên vẫn được tổ chức thường xuyên. Các hoạt động này luôn được nhà trường khuyến khích, hoạch định và hỗ trợ cả về vật chất lẫn tinh thần. Trong đó ngôi chùa luôn nằm danh sách những địa điểm tham quan của chương trình về nguồn. Hoạt động gắn kết giữa Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn và Giáo hội Phật giáo Việt Nam trong những năm qua đã được tiến hành, hiện nay đang phát triển theo chiều hướng tích cực. Nhà trường và Giáo hội thông qua Viện nghiên cứu Phật học Việt Nam đã tổ chức thành công nhiều hội thảo khoa học cấp quốc gia và quốc tế về Phật giáo Việt Nam, Phật giáo khu vực Đông Nam Á và thế giới Phật giáo nói chung. Cũng từ đó, nhà trường và Giáo hội đã cho xuất bản nhiều công trình nghiên cứu, thực hiện nhiều dự án nghiên cứu phối hợp giữa hai đơn vị khảo cứu về Phật giáo Việt Nam trong xu thế hội nhập, Phật giáo và vấn đề văn hóa tộc người, Phật giáo trong mối quan hệ xuyên văn hóa, Phật giáo và đạo đức học đường. Trong số các hoạt động khoa học mang tính liên kết, nhà trường đã mời các học giả Phật giáo là tu sĩ (Thượng tọa. TS Thích Nhật Từ, Thượng tọa. TS Thích Thiện Minh...) đến trường thuyết trình các đề tài nghiên cứu của họ về Phật giáo, phần nhiều các buổi thuyết trình đều có liên quan đến nội dung tiếp cận Phật giáo trong duy trì nền đạo đức học đường cho sinh viên Việt Nam hiện nay.

Các hoạt động giảng dạy, nghiên cứu khoa học, thuyết trình và tổ chức các sự kiện liên quan Phật giáo của Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn đã mang lại một hiệu quả tích cực trong công tác đào tạo tạo trí – đức cho sinh viên đang theo học các chuyên ngành của nhà trường. Bên cạnh đó, Phật giáo cũng đã phối hợp với nhà trường tổ chức nhiều đợt trao tặng học bổng trong các năm học cho sinh viên nghèo hiếu học. Nổi bật nhất là Quỹ Đạo Phật Ngày Nay (Chùa Giác Ngộ) đã ủng hộ 300 trăm suất học bổng hàng năm, mỗi suất trị giá 3 triệu đồng trong năm 2016 và 2017. Những việc làm của Phật giáo là hành động thiết thực giúp đỡ cho sinh viên gặp hoàn cảnh khó khăn trong điều kiện kinh tế gia đình nhưng có ý chí, nghị lực vươn lên bằng con đường học tập. Phật giáo không những giúp đỡ họ về mặt tài chính mà còn tạo nên sức ảnh hưởng tinh thần to lớn trong nhận thức của sinh viên, giúp cho họ hướng đến nền tảng đạo đức cũng như tâm hồn lương thiện của con người khi suy nghĩ và hành động. Công tác phối hợp đạt được những thành quả đáng kể trong thời gian qua đã chứng minh rằng nhà trường và Giáo hội đã cùng chung ý tưởng, cùng chung một mục tiêu hành động trong sự nghiệp trồng người. Chung tay xây dựng nền

tăng đạo đức cho giới trẻ, tức là các thế hệ sinh viên đang theo học tại trường, đây cũng là phương hướng mở ra cho giới trẻ cách tiếp cận với nền tảng đạo đức của Phật giáo trong phạm vi văn hóa học đường.

Trong thế kỷ 21, mục tiêu hoàng pháp của Giáo hội Phật giáo Việt Nam cũng hướng đến những giá trị minh triết của Phật giáo Việt Nam đến với thanh thiếu niên đang đứng trước nguy cơ khủng hoảng niềm tin trong cuộc sống đầy bận rộn. Điều này đã chứng minh cho thấy trong những năm qua đã xuất hiện nhiều cuộc hội thảo khoa học, nhiều bài viết và lời kêu gọi của các vị lãnh đạo Phật giáo, tu sĩ Phật giáo về vấn đề giáo dục đạo đức học đường trong thời đại mới. Trong số các cuộc hội thảo đó, phần nhiều hội thảo do Giáo hội phối hợp với Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn tổ chức. Điểm qua một vài tham luận của các tu sĩ Phật giáo, cụ thể như bài viết của tỷ kheo Thích Quang Thạnh mang tên “ Phương thức Giáo dục Tuổi trẻ Phật Giáo trong thời hội nhập ” đã cho rằng giáo dục đạo đức Phật giáo không phải là hướng tiếp cận lạc hậu, mà sẽ mở ra một chân trời mới, để trợ giúp cho thanh - thiếu - niên luôn có một trái tim đầy nhiệt huyết, thấm đượm được giá trị tài - đức - trí của một người hoàn thiện. Xét dưới góc độ giáo dục học đường, nhà nghiên cứu giáo dục, Peter Senge nhấn mạnh rằng sự phát triển trong việc giáo dục bắt nguồn từ sự chuyển hóa tâm thức³. Tiếp cận nền tảng đạo đức Phật giáo giúp sinh viên xây dựng cuộc sống, phấn đấu vì bản thân, gia đình và một xã hội văn minh, phát triển tư duy nhận thức tích cực của họ trong cuộc sống, phát triển tôn chỉ cuộc sống vì người khác là cuộc sống xứng đáng nhất. Tác giả Trần Trung Đạo đã từng cho rằng: “*Mình phải chuyển đổi các em từ lối suy nghĩ vị kỷ đến vị tha, từ cái hẹp hòi, chỉ biết cho chính mình trong cái “tôi, cái của tôi”, v.v... thành cái của “chung, cái của chúng ta và của tất cả”.* Dạy các em phải nhận thức rằng, tự lợi lợi tha. Tự giác và giác tha để cuối cùng được giác hạnh viên mãn⁴. ”⁴ Sinh viên thuộc thế hệ tuổi trẻ mang trong mình lối suy nghĩ và hành động đầy nhiệt huyết. Tuy nhiên, lứa tuổi này cần một triết lý sống và một hành động thiết thực làm chỗ dựa nâng đỡ tinh thần trong môi trường xã hội thường xuyên biến đổi. Vì vậy, Phật giáo có đầy đủ những giá trị đạo đức và hành động thiết thực trong quá trình ổn định xã hội nên minh triết Phật giáo rất cần thiết cho giáo dục học đường. Phương hướng tiếp cận và thực hành đạo đức Phật giáo đã được Tỷ kheo Thích Quang Thạnh gọi là ba hạt giống. Đó là:

- (1) **Xây dựng** - phải đặt một nền tảng giáo dục Phật giáo vững chắc và thực hành những giá trị cốt lõi;
- (2) **Chuyển hoá** - thay đổi nhận thức của mình để hướng thiện và

(3) **Thực hành** - đặt ý tưởng vào hành động thực tiễn là những phương pháp cụ thể để triển khai những giá trị giáo dục trong Phật giáo⁵.

KẾT LUẬN

Việt Nam đang có được sức mạnh phát triển toàn diện về mọi mặt trong đời sống xã hội, kinh tế, văn hóa, chính trị của một quốc gia. Đứng trước sức phát triển đó, giáo dục đại học cần phải xây dựng một chiến lược đào tạo hiệu quả, thích ứng với đà phát triển của quốc gia và quốc tế. Trong xu thế cải tổ, hiện đại hóa các chuyên ngành đào tạo của Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQG-HCM, việc xây dựng nền tảng đạo đức để phát huy giá trị tinh thần cho các thế hệ sinh viên cũng luôn được lãnh đạo nhà trường quan tâm sâu sát. Nền tảng đạo đức và minh triết của Phật giáo trong hơn 2.000 năm hiện diện trên đất nước Việt Nam luôn phát triển theo chiều hướng gần gũi, thích ứng với đặc điểm văn hóa, tâm lý và tình cảm của người Việt Nam. Cho nên, xây dựng hướng tiếp cận và duy trì nền tảng đạo đức Phật giáo trong học đường là một chiến lược cần thiết trong xu hướng đào tạo trí – đức song hành cho các thế hệ sinh viên. Kết quả của chiến lược đào tạo này sẽ đào tạo ra những con người tài đức, vừa có được khả năng chuyên môn cao trong công việc vừa có đạo đức nghề nghiệp và lối

ứng xử nhân bản trong cuộc sống.

TUYÊN BỐ XUNG ĐỘT LỢI ÍCH

Các tác giả không có xung đột lợi ích trong công bố bài báo.

ĐÓNG GÓP CỦA TÁC GIẢ

- Trần Anh Tiến: Viết phần Thực trạng lối sống của sinh viên hiện nay và phần Tiếp cận Phật giáo qua các môn học ở Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn.

- Ngô Thị Phương Lan: Viết phần Tiếp cận Phật giáo qua các hoạt động khoa học ở Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn và Phần Kết luận

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Biên ĐV. Thực trạng đời sống văn hóa và lối sống của thanh niên, học sinh – sinh viên ở Tp. HCM; 2013. Available from: <http://www.vnuhcm.edu.vn/?ArticleId=9df5b580-639a-427e-9745-7d598132bcf8>.
2. Luyện LT. Sổ tay kỹ năng mềm của sinh viên, Tp. HCM: Nxb Thời đại; 2015.
3. Senge PM. Give Me A Lever Long Enough. And Single-handed I Can Move the World. In: PMS, editor. The Jossey-Bass Reader on Educational Leadership. San Francisco: Jossey-Bass; 2000. p. 13–25.
4. Đạo TT. Tâm Bút Trần Trung Đạo, NXB. Cổ Loa; 2005.
5. Đăng NT. Đạo đức trong thế giới ngày nay; 2013. Available from: <http://www.sangdaotrongdoi.vn/story/dao-duc-trong-gioi-ngay-nay-nguyen-dang>.

Buddhist approach in constructing the basis of educational ethics

Ngo Thi Phuong Lan, Tran Anh Tien*

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

ABSTRACT

Nowadays, it is essential to educate university students about educational ethics. Universities do not only focus on training a highly qualified workforce but also appreciate the importance of ethical education, which teaches students to live virtuously. In the history of Vietnam, Buddhism is a religion that always has a deep connection with Vietnamese culture and consciousness. Appreciating the compassion which helps people nurture their kindness and maintain their good conscience in life, Buddhism provides us with useful devices for ethical education in schools. The Buddhist approach in education, therefore, proves advantageous and suitable for students' psychology and parents' aspirations. Our research focuses on the case of the University of Social Sciences and Humanities, VNU-HCM (HCMUSSH). Many different subjects that relate to Buddhism in general and Buddhist ethics specifically are being taught at HCMUSSH. Besides, a number of Buddhist scholars from the Centre for Buddhist Studies and Buddhist Academy of Ho Chi Minh City have been invited to give lectures on Buddhism and participate in conversations with lecturers and students of HCMUSSH about the application of Buddhist ethics to social life. This paper is aimed to express our opinions on the importance of the Buddhist approach in the higher education system, which may answer the research question of whether Buddhism plays an essential role in constructing the foundation for educational ethics.

Key words: Buddhism, educational ethics, Buddhist approach in the higher education system

University of Social Sciences and Humanities, VNU-HCM

Correspondence

Tran Anh Tien, University of Social Sciences and Humanities, VNU-HCM

Email: trantien@hcmussh.edu.vn

History

- Received: 12/06/2019
- Accepted: 03/07/2019
- Published: 30/7/2019

DOI : 10.32508/stdjssh.v3i2.513

Copyright

© VNU-HCM Press. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Cite this article : Lan NTP, Tien TA. **Buddhist approach in constructing the basis of educational ethics.** *Sci. Tech. Dev. J. - Soc. Sci. Hum.*; 3(2):72-78.